

Які існують особливості реалізації права свободи об'єднання у політичні партії в умовах воєнного стану?

Роль політичних партій є однією із основних у формуванні демократичного та громадянського суспільства. Саме політичні партії є основним механізмом політичної участі громадян у демократичному процесі прийняття рішень та в управлінні державними справами.

Відповідно до ст. 36 Конституції України громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Політичні партії в Україні сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян, беруть участь у виборах. Членами політичних партій можуть бути лише громадяни України. Обмеження щодо членства у політичних партіях встановлюються виключно цією Конституцією і законами України.

Норми Конституції України не відносять право на свободу утворення політичних партій до переліку тих свобод, які ніким і в жодний спосіб не можуть бути обмежені.

В Указі Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» в п. 3 вказано, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України.

Таким чином, право на свободу об'єднання у політичні партії не передбачено у переліку конституційних прав, що обмежується в умовах воєнного стану.

Варто пам'ятати, що відповідно до ст. 37 Конституції України утворення і діяльність політичних партій програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняються.

Вказане положення Конституції України також закріплено ст. 5 Закону України «Про політичні партії в Україні» (далі - Закон № 2365-III), відповідно до якої утворення і діяльність політичних партій, також, забороняється, якщо їх програмні цілі або дії спрямовані на пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їх символіки.

Таким чином, право на свободу об'єднання у політичні партії, програмні цілі або дії яких не протирічать вимогам законодавства України, не обмежено відповідно до Указу Президента України, але реалізація цього права в умовах воєнного стану має свої особливості.

Вказані особливості зумовлені саме правовим режимом життя країни, коли всі дії спрямовані на відсіч збройній агресії та забезпечення національної безпеки, і в якому фактично реалізувати вимоги законодавства для створення політичної партії може бути просто неможливо.

По-перше, політична партія створюється для сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, **бере участь у виборах** та інших політичних заходах.

Проведення виборів в умовах воєнного стану забороняється.

По-друге, відповідно до ст. 10 Закону № 2365-III рішення про створення політичної партії приймається на її установчому з'їзді (конференції, зборах). Це рішення має бути підтримано підписами **не менше 10 тисяч громадян України**, які відповідно до [Конституції України](#) мають право голосу на виборах, **зібраними не менш як у двох**

третинах районів не менш як двох третин областей України, міст Києва і Севастополя та не менш як у двох третинах районів Автономної Республіки Крим.

При цьому, в умовах воєнного стану зібрати підписи громадян України, коли йдуть активні бойові дії може бути досить складно.

По-третє, відповідно до ст. 11 Закону № 2365-III реєстрація політичних партій, їхніх обласних, міських і районних організацій, первинних осередків або інших структурних утворень, передбачених статутом партії, здійснюється в порядку, визначеному [Законом України](#) "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань", після перевірки поданих матеріалів. **Політична партія протягом шести місяців з дня реєстрації забезпечує утворення та реєстрацію** в порядку, встановленому цим Законом, **своїх обласних організацій** у більшості областей України, містах Києві, Севастополі та в Автономній Республіці Крим.

Відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" до громадських формувань відносяться в тому числі політичні партії.

При цьому, відповідно до п. 10 Постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 року № 209 "Деякі питання державної реєстрації в умовах воєнного стану та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164" **документи для державної реєстрації створення громадських формувань, крім громадських об'єднань, не приймаються, а розгляд раніше поданих документів зупиняється на час дії воєнного стану.**

В умовах воєнного стану є можливість проведення тільки найбільш нагальних реєстраційних дій, до яких реєстрація політичних партій не відноситься.